

Watervogels en roofvogels januari 1995

Piet van Vliet

Inleiding

In januari 1995 werd voor de 29e maal in Nederland een midwintertelling van watervogels gehouden. Watervogels omvatten sinds 1993 niet alleen eenden, ganzen, zwanen en dergelijke, maar ook 'waterkant'vogels, als reigers, steltlopers en meeuwen. De coördinatie van de tellingen was weer in handen van SOVON. In onderstaand artikel worden de resultaten van ons aandeel in deze telling weergegeven. Wij hebben naast de watervogels ook weer de roofvogels geteld.

Teldata en -gebieden

De dag waarop de telling bij voorkeur moest plaatsvinden was zaterdag 14 januari. Als uitwijkperiode is vrijdag 13 tot maandag 16 januari gehanteerd. Het is belangrijk deze periode strikt te hanteren om vergelijkbaar materiaal te hebben. We passen het echter niet zo strikt toe dat daarbuiten niet geteld mag worden; immers een complete telling van alle gebieden vinden we nog belangrijker.

Het hele gebied van de VWG, inclusief de Haarlemmermeer is geteld, met uitzondering van enkele kleine of minder belangrijke delen, vooral stedelijk gebied.

Het weer

Er was dit keer weer eens wat meer sprake van winters weer. Voor de kerst was er al wat vorst met bevroren sloten. Tot oudjaar hadden we storm en regen. Vervolgens daalden de temperaturen in de eerste week van januari tot min 5 en sneeuwde het af en toe. Ten oosten van ons land was het nog een stukje kouder (min 10 en lager). De tweede week was het typisch dooiweer met wind en regen, maar tot het telweekend bleef er hier en daar nog ijs op de kleinere watertjes aanwezig.

De teldagen vrijdag t/m maandag gaven, behalve zondag, nauwelijks reden tot klagen: vrij rustig en droog; alleen zondag miezerde het driekwart van de dag en was het winderig.

Aan te nemen valt dat de aanwezigheid en verspreiding van de watervogels wel enigszins beïnvloed is door de lichte vorstperiode die aan de telling vooraf ging. Uit de onderstaande cij-

fers is dat echter niet eenduidig op te maken. Enerzijds kunnen vogels vertrokken zijn, anderzijds kunnen ze, door concentraties op open water, beter te tellen zijn geweest.

Tabel 1. Resultaten van de midwintertelling van watervogels in 1995. AWD = AW-duinen, IJM = IJmuiden, SW = Spaarnwoude, HLM = Haarlemmermeer en REST = resterende gebieden.

	94	95	AWD	IJM	SW	HLM	REST
Roodkeelduiker	1	1	1	0	0	0	0
Parelduiker	0	1	0	1	0	0	0
Dodaars	78	134	75	4	44	9	2
Fuut	355	400	1	135	111	116	37
Roodhalsfuut	2	3	0	2	0	0	1
Kuifduiker	0	2	0	2	0	0	0
Aalscholver	191	254	20	139	65	27	3
Kuifaalscholver	1	0	0	0	0	0	0
Roerdomp	4	2	1	0	0	0	1
Blauwe Reiger	152	186	15	13	35	84	39
Zwarte Ibis	0	1	0	0	1	0	0
Knobbelzwaan	217	304	59	0	169	22	54
Wilde Zwaan	17	20	20	0	0	0	0
Rietgans	0	5	0	0	5	0	0
Toendra Rietgans	53	341	0	0	0	341	0
Kleine Rietgans	0	54	0	0	54	0	0
Kolgans	0	51	0	0	51	0	0
Grauwe Gans	2	54	0	0	54	0	0
Soepgans	83	112	0	0	29	0	83
Indische Gans	1	2	0	0	1	0	1
Canadese Gans	11	0	0	0	0	0	0
Rotgans	0	2	0	0	2	0	0
Nijlgans	251	236	1	0	146	14	75
Casarca	0	7	0	0	7	0	0
Bergeend	24	19	0	0	13	5	1
Muskuseend	1	0	0	0	0	0	0
Mandarijneend	0	1	0	0	0	0	1
Smient	4114	4878	1	0	4837	38	2
Krakeend	362	270	28	8	167	23	44
Wintertaling	270	496	154	0	299	22	21
Wilde Eend	8093	7197	316	272	1783	3359	1467
Soepeend	530	236	0	0	19	134	83
Pijlstaart	8	0	0	0	0	0	0

Tabel 1. Vervolg.

	94	95	AWD	IJM	SW	HLM	REST
Slobeend	94	94	3	0	47	42	2
Krooneend	11	19	19	0	0	0	0
Tafeleend	454	444	258	20	45	77	44
Kuifeend	2123	2038	766	222	495	394	161
Eidereend	189	120	0	120	0	0	0
Zwarte Zeeëend	1	1	0	1	0	0	0
Grote Zeeëend	1	0	0	0	0	0	0
Brilduiker	57	66	58	5	0	0	3
Nonnetje	37	13	10	0	0	1	2
Middelste Zaagbek	36	49	0	47	0	0	2
Grote Zaagbek	130	81	59	0	0	10	12
Waterral	4	5	4	0	0	1	0
Waterhoen	1023	1385	17	14	248	368	738
Meerkoet	7339	7579	1619	578	1672	2136	1574
Scholekster	116	10	0	10	0	0	0
Kievit	193	21	0	0	18	0	3
Zilverplevier	0	1	0	1	0	0	0
Drieteenstr.loper	128	9	0	9	0	0	0
Paarse Str.loper	44	13	0	13	0	0	0
Bonte Str.loper	197	160	0	160	0	0	0
Watersnip	1	3	0	1	1	0	1
Wulp	1	27	0	0	27	0	0
Tureluur	0	12	4	2	5	0	1
Witgatje	1	1	1	0	0	0	0
Steenloper	137	7	0	7	0	0	0
Zwartkopmeeuw	1	0	0	0	0	0	0
Kokmeeuw	6366	4168	1	523	1285	997	1362
Stormmeeuw	771	508	0	65	186	9	248
Kl.Mantelmeeuw	0	3	0	0	1	2	0
Zilvermeeuw	4418	2700	0	1900	94	160	546
Kl.Burgemeester	0	1	0	1	0	0	0
Gr.Burgemeester	0	3	0	2	0	0	1
Gr.Mantelmeeuw	179	233	0	208	3	1	21
Drieteenmeeuw	3	5	0	5	0	0	0
Meeuw spec.	4	0	0	0	0	0	0
Zeekoet	0	1	0	1	0	0	0
Totalen	38880	35049	3511	4491	12019	8392	6636
Aantal soorten:	54	62	26	33	35	26	34

Watervogels

In tabel 1 zijn deze keer alle soorten watervogels getoond. De afgelopen twee jaar zijn de 'nieuwe' soorten nog even apart gehouden. Dit heeft natuurlijk invloed op het totaal aantal van ruim 35000 waargenomen exemplaren. Vergeleken met 1994 (bijna 39000) is er sprake van een terugval. Als echter alleen naar de 'oude' watervogels (dus zonder meeuwen e.d.) gekeken wordt is er juist sprake van een lichte stijging. Te zien is dan ook dat meeuwen en steltlopers in opvallend kleinere aantallen geteld werden. Het aantal waargenomen soorten is gestegen van 54 naar 62. Het is aardig om te weten dat de afgelopen 10 jaar in totaal ongeveer 85 verschillende soorten werden gezien. Dit geeft goed aan dat je in een bepaald jaar nog heel wat soorten kunt missen.

De lijst doornemend zien we dat de Dodaars weer sterk aanwezig was en daarmee zijn landelijke bekendheid voor onze regio in ere houdt. Tellers die in 1994 hebben meegedaan en inmiddels hun exemplaar van de SOVON-rapportage ontvangen hebben kunnen dat zelf nalezen (Van Roomen et al., 1995). De Fuut is ook talrijker. Dit is een voorbeeld van een soort waar de vorstperiode er voor gezorgd kan hebben dat vogels beter te tellen waren. De toename komt vooral voor rekening van het recreatiegebied Spaarnwoude.

Verder zien we ook de Aalscholver met ruim een kwart toenemen, terwijl ze vorig jaar al een 'all time' maximum vertoonden. (Het is dan ook niet verwonderlijk dat ik er laatst al een in het water achter m'n achtertuin heb waargenomen.) Het wordt een beetje saai, maar ook de Blauwe Reiger en de Knobbelzwaan hebben nooit eerder hoger gescoord dan nu. Om precies te zijn moet gezegd worden dat de Blauwe Reiger in 1993 ook precies op 186 exemplaren uitkwam.

Als groep deden de ganzen het heel best dit jaar. Gelukkig vormen de echt wilde ganzen nog de meerderheid; hopelijk neemt het aantal soepganzen alleen maar toe omdat ze meer meegeteld worden. De Nijlgans was iets minder prominent, maar over de aantalsontwikkeling van deze soort weten we inmiddels praktisch alles af. Wel blijven tellen! De 7 Casarca's doen het ten opzichte van het landelijke totaal ook goed. In heel Nederland werden er het jaar daarvoor 29 gezien (Van Roomen et al., 1995).

Een andere karakteristieke soort, de Krakeend, laat het bij ons steeds verder afweten. De topjaren 1986 en 1991 met meer dan 500 exemplaren worden bij lange na niet meer gehaald. Dit komt niet overeen met de ontwikkeling in NW-Europa in het algemeen. De Wintertaling daarentegen was sinds 1984/85 niet zo talrijk. Mogelijk is dit een voorbeeld van een soort die door de voorafgaande vorst meer onze kant is opgedreven.

De Krooneend is wellicht de soort waarbij onze regio ten opzichte van andere soorten het grootste aandeel levert aan de landelijke totalen. De 11 exemplaren van vorig jaar vormden al 44% van alle (25) in Nederland waargenomen exemplaren. De 19 van dit jaar zullen daar waarschijnlijk niet voor onder doen.

De ogenschijnlijk sterk wisselende aantallen van de 'gezaagbekte' soorten geven over een langere reeks van jaren een evenwichtiger beeld. Dat geldt ook voor het Waterhoen, dat nu al een jaar of 4 vrij stabiel is na een jarenlange toename daarvoor.

De Meerkoet heeft in 1995 zijn eerste plaats weer heroverd op de Wilde Eend, die in 1994 de algemeenste watervogel was. Op de foto een karakteristiek wintergroepje in één van de kanalen van de AW-duinen. Foto: Piet Munsterman.

Van de steltlopers en meeuwen was al aangegeven dat de aantallen veel lager waren dan vorig jaar. Het jaar daarvoor was dat nog extremer. Het geeft aan dat aantalsontwikkelingen van deze soorten zeker niet op zo'n kleine schaal als onze regio gevolgd kunnen worden. Bij de andere soorten is dit al betrekkelijk. Hier is helemaal sprake van één à twee plekken (Zuidpier) die 'het moeten maken'.

Tenslotte kan opgemerkt worden dat het recreatiegebied Spaarnwoude de Haarlemmermeer in aantallen exemplaren, in tegenstelling tot vorig jaar, ver achter laat. Ook als koploper in aantallen soorten blijft Spaarnwoude net voor op het restgebied en IJmuiden. De kreet 'restgebied' doet het overige duingebied en de stedelijke gebieden dus eigenlijk te kort. Met 34 soorten is de variatie daar zeer redelijk.

Roofvogels

In tabel 2 staan de roofvogels en uilen. Dit jaar zeven soorten met 105 exemplaren, tegen acht om 173 het jaar daarvoor. De Torenvalk neemt van deze ontwikkeling het leeuwedeel voor zijn rekening. Waar de Haarlemmermeer vorig jaar nog goed was voor 57 Torenvalken zijn er nu maar 6 geteld. Ten dele is dat te verklaren doordat Schiphol, waar er vorig jaar 34 genoteerd konden worden, nu op de verregende zondag geteld werd. Dat geldt echter niet voor de gebieden ten zuidwesten van Hoofddorp waar er vorige keer 9 zaten. Uit beide deelgebieden aldaar kwamen slechts 0 Torenvalken tevoorschijn.

Tabel 2. Resultaten van de midwintertelling van roofvogels in 1995. AWD = AW-duinen, IJM = IJmuiden, SW = Spaarnwoude, HLM = Haarlemmermeer en REST = resterende gebieden.

	94	95	AWD	IJM	SW	HLM	REST
Blauwe Kiekendief	5	2	2	0	0	0	0
Havik	7	4	1	0	0	0	3
Sperwer	26	19	6	0	4	1	8
Buizerd	48	58	12	2	12	12	20
Torenvalk	71	15	0	0	7	6	2
Smelleken	1	0	0	0	0	0	0
Steenuil	2	1	0	0	0	1	0
Ransuil	13	6	0	0	0	6	0
Totalen	173	105	21	2	23	26	33
Aantal soorten	8	7	4	1	3	5	4

Beter verging het de Buizerd die wel heel algemeen begint te worden. Let ook op de verspreiding met toevallig driemaal het getal 12 als totaal. Anders gepresenteerd betekent dit ruim 30 exemplaren in het duingebied en ruim 20 in het veel grotere poldergebied.

Tot slot

Onderstaande tellers worden hartelijk bedankt en worden natuurlijk uitgenodigd voor de volgende telling. Deze is in het weekend van vrijdag 12 t/m 15 januari 1996, met zaterdag 13 januari als voorkeursdatum. Tenzij anders afgesproken, wordt ieder verzocht hetzelfde gebied als vorig jaar te tellen. Ook het dringende verzoek de resultaten per ommegaande aan mij door te geven. Het kost mij helaas nog heel wat telefoontjes voor ik alles binnen heb.

F. Alink	H. Groot	M. + M. Schalkwijk
H. Assendelft	M. v. Helden-Kool	H. Schouten
F. + T. Bloem	T. Hoek	Y. Schutter
H. Boersbroek	E. v. Huijssteeden	R. Smit
W. Boogaards	P. de Jong	A. Stooker
T. v.d. Boomen	P. Kok	J. Stuart
L. v.d. Brugge	J. + Z. Kottman	P. Thomas
F. Cottaar	C. Looij	H. Vader
C. v. Deursen	R. Luntz	W. v. Vlaardingen
S. Geelhoed	P. de Nobel	P. v. Vliet
L. v. Goor	R. Olivier	

Literatuur

- Roomen M.W.J. van, Winden E.A.J. van & Zollinger R., 1995. Midwintertelling van watervogels in Nederland, januari 1994. SOVON-monitoringrapport 95/01, RIZA-rapport BM94.16, IKC-Natuurbeheer coproductie 3, SOVON, Beek-Ubbergen.
- Vliet, P. van, 1994. Watervogels en roofvogels januari 1994. Fitis 30(4): 191-195.

Piet van Vliet, Söderblomstraat 102, 2131 GM Hoofddorp